תוספתא · דפוס וילנא · סדר קדשים

תוספתא ערכין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספתא ערכין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספתא-ערכין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 7
פרק ד 8
פרק ה 12

פרק א

א רבי מאיר אומר מרובה מדת מעריכין ממדת נערכין שחרש שוטה וקטן נערכין אבל לא מעריכין. ר' יהודה אומר מרובה מדת מעריכין ממדת נערכין טומטום ואנדרוגינוס מעריכין ולא נערכין אף העובד כוכבים יהא מעריך ולא נערך.

ב נשים ועבדים נודרין ונידרין נערכין ומעריכין אם יש להן בזמן הזה גובין מהן אם לאו כותבין עליהן וגובין מהן לאחר זמן העובדי כוכבים נודרין ומדירין. הקיטעין ומוכי שחין ואע"פ שאין להן דמין יש להן ערכין. הגוסס ובן שמונה לא נידר ולא נערך והיוצא ליהרג לא נידר ולא נערך דברי ר"מ ר' חנניא בן עקביא אומר נערך מפני שדמיו קצובין אבל אין נידר מפני שאין דמיו קצובין. ר' יוסי אומר נודר מעריך ומקדיש ואם הזיק חייב בתשלומין. האשה שיצאה ליהרג הוציא עובר את ידו ממתינין לה עד שתלד שאילו ילדה היו ולדותיה נסקלים האשה שיוצאת ליהרג אמרה תנו שערי לבתי נותנין לה. מתה סתם אין נותנין לה שהמתים אסורין בהנאה.

ג ערך עני סלע ערך עשיר כתוב בתורה. היה בידו סלע ונתן הימנו ג' דינרים ולא הספיק ליתן דינר האחרון עד שהעשיר מגלגלין עליו את הכל שאילו מתחלה נתנו פטור. היו בידו שלשים סלע ונתן מהן עשרים ותשע ולא הספיק ליתן את האחרונה עד שהעשיר מגלגלין עליו את הכל.

ד פרים של חג אין פחות משבעה ולא יותר על ארבעה עשר. אין פתח בטועה פחות משבעה ולא יתיר על שבעה עשר. אין בנגעים פחות משבוע אחד ולא יתיר על ג' שבועות. אין פוחתים מארבעה חדשים המעוברים בשנה לא נראה להוסיף יתיר על שמונה. מעולם לא נראו ששה חדשים המעוברים בשנה זו אחר זו. במקום שאין מכירין זמנו של חדש נוהגין אחד מעובר. ואחד שאינו מעובר וכן בגליות נוהגין אחד מעובר ואחד שאינו מעובר היו נוהגין תמוז בזמנו והאב מעובר ואח"כ נודע להן שאב בזמנו מניחין אותו ומונין מכאן ואילך אחד מעובר ואחד שאינו מעובר. עצרת פעמים שחל להיות בחמשה ובששה ובשבעה לא פחות ולא יותר. ר' יהודה אומר חל להיות בחמשה סימן רע לעולם בששה סימן בינוני בשבעה סימן יפה לעולם. וכן מצינו שהיו ישראל עומדין לפני הר סיני נמשכין לאחוריהם י"ב מיל ובאין לפניהם י"ב מיל על כל דיבור ודיבור כ"ד מיל היה היום ברור והיו ישראל משתלחין מפני האש אמר להן הקב"ה לענני כבוד רבצו טל לפני בני שנאמר (תהילים סח) ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום והקב"ה מרביץ לפניהם טללים וגשמים שנאמר (שם) גשם נדבות תניף אלהים וגו'. אין עצרת חל להיות אלא ביום הנף. אין ר"ה חל להיות אלא ביום הנף וביום עיבורו. אחרים

אומרין אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ארבעה ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת ה'.

ה אין בערכין פחות מל' יום ומוסיפין עד עולם ואין בנזירות פחות מל' יום ומוסיפין על עולם.

ו החליל אין דוחה את השבת ר' יוסי בר' יהודה אומר דוחה. לא היה מכה בב' חלילין אלא בחליל א'. לא היה מחלק אלא בשל קנה מפני שמחלק יפה רשב"ג אומר הדראולים לא היה במקדש מפני שמערבב את הקול ומקלקל את הנעימה אלו הן מכין לפני מזבח עבדי כהונה היו דברי ר"מ ר' יהודה אומר עבדי לויה ר' יוסי אומר משפחת בית הפגרים בית צפרייא מימאים משיאין לכהונה רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר מכירן הייתי ולוים היו.

פרק ב

א אין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד עולם. אין פוחתין משנים עשר לוים העומדים על הדוכן ומוסיפין עד עולם כנגד תשעה כנורות ושני נבלים ובצלצל אחד שנאמר (דברי הימים א כ"ה:ט') הוא ואחיו ובניו שנים עשר <כשר> כשהוא אומר יושע (עזרא ג':ב') מלמד שאף עמהן מן המנין. מעולם לא נראית אשה בעזרה אלא בשעת קרבנה בלבד ולא נראה קטן בעזרה אלא בשעה שהלוים אומרין בשיר. לא היו אומרין בנבל וכנור אלא בפה ר"א בן יעקב אומר צוערי לויה בני יקירי ירושלים היו בעזרת נשים ראשיהן בין רגלי הלוים כדי ליתן תבל בנעימה שנאמר (עזרא ג':ט') ויעמד ישוע בניו [ואחיו] קדמיאל ובניו בני יהודה וגו'.

ב חליל שבמקדש של קנה היה ומימות משה היה פעם אחת צפוהו זהב ולא היה קולו ערב כמות שהיה נטלו צפויו וחזר קולו להיות ערב לכמות שהיה. צלצל שבמקדש של נחושת חיה ומימות משה היה נפגם שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא שתקנוהו ולא היה קולו ערב כמו שהיה. מכתשת שבמקדש של נחושת היתה ומימות משה היתה נפגמה ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא ותקנוה ולא היתה מפטמת כראשונה נטלו את פגימתה חזרה לתחלתה.

ג אלו הכלים שנפגמו בבית הראשון ולא עלתה להן ארוכה ועליהן הוא אומר (מלכים א ו) נחשת ממורט ועליהן הוא אומר (עזרא ח':כ"ז) כלי נחשת מוצהב טובה שנים חמודות כזהב מלמד שהיתה יפה כשנים כזהב רבי נתן אומר שני כלים היו שנאמר שנים. רבן

שמעון בן גמליאל אומר שילוח היה המוציא מים בכאיסר אמר נרחיבנו כדי שירבו מימיו והרחיבוהו ונתמעטו מימיו וסתמוהו וחזר לתחלתו.

ד רבי יהודה אומר שבע נימין בכנור היו שנאמר (תהילים ט"ז:י"א) שובע שמחות את פניך לימות המשיח שמונה שנאמר (תהילים י"ב:א') למנצח על השמינית על נימא ח' לעתיד לבוא בי' שנאמר (תהילים ל"ג:ב') הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו.

ה שדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד אחד המקדיש בפרדסות ספוסטי ובחולית של מחוזא נותן חמשים סלע לבית כור רבי יהודה אומר אף המקדיש בפרדסות ירחו ובחולית של יבנה נותן חמשים סלע לבית כור שדה מקנה נותן שויו שנאמר (ויקרא כ"ז:כ"ג) וחשב לו הכהן את מכסת הערכך אין מכסת אלא שויה דברי רבי יהודה אמר לו ר"א אין כל שויה הוא נותן מה ת"ל וחשב נאמר כאן וחשב ונאמר להלן וחשב מה וחשב האמור להלן חמשים סלע לבית כור אף וחשב האמור כאן חמשים סלע לבית כור.

ו ראה כמה החמירה תורה בין חומסי חמס לאומרי לשון הרע שאונס ומפתה וחמס חמס נותן ה' סלעים ואינו לוקה המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע. החמירה תורה דברים מן המעשה נאמר (שמות כ"א:י"ז) ומכה אביו ואמו מות יומת ונאמר (שם) ומקלל אביו ואמו מות יומת זה בסקילה וזה בחניקה החמירה תורה דברים מן המעשה ר"א בן פרטא אומר הרי הוא אומר (במדבר י"ד:ל"ז) וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ וגו'. על מה הוציאו שם רע על עצים ועל אבנים והלא דברים קל וחומר ומה אם אלו שלא הוציאו שם רע אלא על עצים ועל אבנים נענשו ולא עונש מועט אלא עונש מרובה ולא עונש לשעה אלא עונש לדורות המוציא שם רע על חברו כיוצא בו על אחת כמה וכמה.

ז עני ועשיר שהעריכו את עני ועשיר זה נותן לפי משהו וזה נותן לפי משהו. הרי עלי ערך סתם זה מביא את המועט שבערכין וכמה הוא מועט שבערכין ה' סלעים. האומר ערכן של עשרה עלי אם היה עני נותן ע"י כולן ערך עני. עשיר נותן ע"י כולן ערך עשיר עני והעשיר נותן ע"י כולן ערך עשיר עשיר והעני נותן ע"י כולן ערך עני. ר' יהודה אומר ערך עשיר הואיל ובא לכלל עושר שעה אחת. האומר ערך פלוני זה עלי הרי זה נותן סלע דברי רבי מאיר שנאמר (ויקרא כ"ז:כ"ה) וכל ערכך יהיה בשקל הקודש וחכ"א אין נותנין אלא לפי השג יד שנאמר (שם) על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו. עני שהעריך את עצמו אין אומרים לו לך לווה לך עשה מלאכה והבא ערך עשיר אלא מוטב שיביא ערך עני עכשיו ואל יביא ערך עשיר אלא לאחר זמן. רבי יהודה אומר היה אביו חולה או מסוכן או שהיתה ספינתו במדינת הים ויביא ערך עשיר אלא מוטב שיביא ערך עני עכשיו ואל יביא ערך עשיר לאחר זמן. ר"א אומר היה חייב קרבן עולה ויורד אין אומרים

לו לך לוה לך עשה מלאכה והבא קרבן עשיר אלא מוטב שיביא קרבן עני עכשיו ואל יביא קרבן עשיר לאחר זמן. ר"ש אומר הקטר חלבים כשרין למוצאי שבת אמרה תורה ידחו את השבת בזמן ואל יקרבו למוצאי שבת.

פרק ג

א האומר הרי עלי שרביט מלא קומתו מביא מלא קומתו שרביט שאינו נכפף. מעשה באמה של רימטיא שהיתה בתה חולה ואמרה אם תעמוד בתי מחוליה אתן משקלה זהב עמדה מחוליה עלתה לירושלים ושקלתה זהב.

ב משקל ידי עלי נותן עד האציל. משקל רגלי עלי נותן עד הארכובה כיצד הוא עושה מביא חבית מלאה מים מכניס ידו לתוכה עד האציל מכניס רגלו לתוכו ומביא בשר חמור גידים ועצמות שוקל ונותן לתוכה בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות ואף שאין ראיה לדבר זכר לדבר (יחזקאל כ"ג:כ') אשר בשר חמורים בשרם ד"ר יהודה. אמר לו רבי יוסי היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות אמר לו ר' יהודה אומדין אותו אמר לו רבי יוסי עד שאומדין אותו יאמד את היד כמה היא שוקלת ואת הרגל כמה היא שוקלת.

ג חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו ר' יהודה אומר קונסין אותו ונותן ערך כולו חצי דמי עלי נותן חצי דמו ר' יוסי בר ר' יהודה אומר קונסין אותו ונותן דמי כולו.

ד האומר ערכו של פלוני עלי מת הנערך המעריך חייב.

ה חומר בדמים שאין בערכין ובערכין שאין בדמים. שהדמים נוהגין באדם ובבהמה בחיים ובשחוטין בשלמין ובאברים ובאין שלא מן השג יד מה שאין כן בערכין. חומר בערכין שערכין יש להן קצבה מן התורה מה שאין כן בדמים. האומר ערך פלוני עלי ומת חייב דמי בהמה זו עלי ומת חייב. דמי בהמה זו עלי ומתה בהמה הנודר חייב.

ו חומר באדם שאין בבהמה ובבהמה שאין באדם. שהאומר דמי בהמה זו עלי מתה חייב דמי פלוני זה עלי ומת פטור. חומר בערכין שנוהגים באדם ואין נוהגים בבהמה.

ז המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זה מעלה לה פרנסה מתוכן והשאר הקדיש. המקדיש מעשה ידי עבדו הרי זה מעלה לו פרנסה מתוכן והשאר הקדיש. המקדיש את עצמו הרי זה עושה ואוכל לא הקדיש אלא דמיו. ראשו של עבד זה הקדש הוא והקדש שותפין בו ראשו של חמור זה הקדש הוא והקדש שותפין בו ראשו של עבד מכור לך משלימין ביניהן. ראשו של חמור זה מכור לך משלימין ביניהן. ראשה של פרה זו מכור לך לא מכר אלא ראשה. ולא עוד אלא אפילו אמר ראשה של פרה זו הקדיש לא הקדיש אלא

ראשה שור זה עולה השור עולה ומועלין בו ואין חייבין באחריותו שור זה עלי עולה השור עולה ומועלין בו וחייבין באחריותו. דמי שור זה עולה השור חולין ואין מועלין ואין חייבין באחריותו דמי שור זה עלי עולה השור חולין ואין מועלין בו בית זה הקדש הבית הקדש ומועלין בו ואין חייב באחריותו בית זה עלי הקדש הבית הקדש ומועלין בו וחייבין באחריותו דמי בית זה הקדש הבית חולין ואין חייבין באחריותו דמי בית זה עלי הקדש הבית חולין ואין מועלין בו אבל חייבין באחריותו.

ח חייבי נדרים ונדבות והערכין והדמים והקדשות בית דין ממשכנין אותן. ואם מתו היורשין [חייבים] להביא. חייבי חטאות ואשמות והדמים אין ב"ד ממשכנין אותן ואם מתו אין היורשין חייבין להביא והדמים שנישומו הרי הן כערכין עולות הבאות עם חטאות ב"ד ממשכנין אותן ואם מתו היורשין חייבין להביא. הביא חטאתו ולא הביא עולתו ב"ד ממשכנין עליה ואם מתו על היורשין להביא ראיה הביא עולתו ולא הביא חטאתו אין ב"ד ממשכנין עליה ואם מתו אין היורשין חייבין להביא.

ט חייבי עולות והדמין ושלמין וערכין וחרמין וההקדשות נדרים ונדבות וחטאות ואשמות וצדקות ומעשרות ולקט שכחה ופאה ובכור ומעשר בהמה והפסח כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר עליהן משום בל תאחר. רבי שמעון אומר שלשה רגלים כסדרן וחג המצות ראשון. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כיון שעבר עליו חג הסכות עובר עליהן משום בל תאחר. ואחד הבכור והמעשר ואחד כל הקדשים שהקדישן שנה של רגלים ורגלים של שנה עובר עליהן משום בל תאחר.

פרק ד

א שום היתומין ל' יום ושום הקדש ששים יום ומכריזין בבוקר ובערב בהכנסת פועלין ובהוצאת פועלין אומדין כמה סימניה כמה היתה יפה וכמה הוא רוצה לפדות על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו כשם שהדיוט קדם את הדיוט הרי זו קדימה לעולם כך הדיוט קדם את הגבוה הרי זו קדימה לעולם. מטלטלין של הקדש ונטע רבעי ומעשר שני דמיו ידועין נפדין ע"פ שלשה לקוחות ולא ע"פ שלשה שאינן לקוחות. מום שבגלוי ה"ז ישחט ע"פ בני הכנסת דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר אפילו רגלו קטועה ועינו סמויה לא ישחטו אלא ע"פ מומחה.

ב המקדיש את הבהמה ומתה יש לה פדיון. המקדיש את המתה אין לה פדיון. הפודה מיד הקדש שלא ביקורת הקדש פדוי שיד הקדש על העליונה פרה זו תחת פרה של הקדש וטלית זו תחת טלית של הקדש הקדש פדוי שיד הקדש על העליונה פרה זו

בחמשים סלעים תחת פרה של הקדש טלית זו בחמש סלעים תחת טלית של הקדש ראשונה טעונה חומש ושניה אין טעונה חומש משכו ולא הספיק לפדותו עד שעמד במאתים הרי זה נותן מאתים שנאמר (ויקרא כז) ונתן את הכסף וקם לו. אם נתן הכסף הרי לאו שלו ואם לאו אינו שלו. משכו ב"ד ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה הרי זה נותן מאתים שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. פדאו במנה ולא הספיק למשכו עד שעמד במאתים מה שפדה פדוי פדאו במאתים ולא הספיק למשכו עד שעמד במנה מה שפדה פדוי שהקדש פדייתו היא משיכתו. רשב"ג ור' יוחנן בן ברוקה אומרים אף מעשר שני פדייתו היא משיכתו.

ג המקדיש את נכסיו ונתן עיניו לגרש את אשתו ר"א אומר ידירנה הנאה וגובה כתובתה מן הקדש ואם רצה להחזיר יחזיר ר' יהושע אומר אם רצה להחזיר לא יחזיר ובית הלל אומרים אם רצה להחזיר לא יחזיר ר"א אומר כדברי בית שמאי ור' יהושע אומר כדברי ב"ה. הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף את דינר ופודה מיד הקדש אפילו בדינר שאין הקדש יוצא מידי פדיון. רשב"ג אומר אם היה חובו מרובה על הקדשו לא הקדיש כלום אע"פ שאמרו חייבי הקדשות ב"ד ממשכנין אותו ונותנין לו מזון שלשים יום וכסות י"ב חדש. במה דברים אמורים בזמן שב"ד נזקקין להן. נותנין מטה מוצעת סנדליו ותפיליו ר"א אומר אם היה אכר נותנין לו צמדו. ר"א אומר חמר נותנין לו שני חמורים. המקדיש את נכסיו והיו בהן עבדים אין אומרים להאכיל את העבדים ולהלבישם שיביאו דמים הרבה ולא עוד אלא אפילו מרגליות בכפר קטן אין להקדש אלא מקומו ושעתו.

ד אין מקדישין לפני יובל פחות משתי שנים של תבואה שנאמר (ויקרא כ"ז:י"ח) וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הא לא הקדישה ביובל הרי זו מקודשת שנים אין פחות משתים לא כשם שאין מקדישין פחות משתים כך אין גואלין פחות משתים ת"ל (שם) ונגרע מערכך אפילו שנה. נמצאת אומר יובל ארבעים ותשע שנים ארבעים ותשע סלעים ארבעים ותשע פונדיות אכלה הקדש בעשר ובחמש עשרה שנים נותן סלע ופונדיון לשנה.

ה המקדיש שדה בשנת היובל נותן בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. בית זרע חומר שעורים אבל לא במדה אחד שדה ואחד שדה אילן וא' שדה קנים במדה הזאת פחות מכן או יותר על כן נותן לפי חשבון. היו שם בקעים עמוקין י' טפחים או סלעים גבוהין עשרה טפחים הרי הן אין מקודשין ונמדדין עמה פחות מכן נמדדין עמה ומקודשין הבית והבורגנין והמגדל והשובך שבתוכה הרי הן נמדדין עמה כשהן נפדין

נפדין כבתי חצרים הקדיש את השדה וחזר והקדיש את האילן כשהוא פודה את האילן בפ"ע ואת השדה כשדה אחוזה.

ו הקדישה וגאלה אין יוצא מידו ביובל גאלה יוצא לאביו ביובל גאלה אחר או אחד מן הקרובים גאלה מידו אינו יוצא לו ביובל. אין לך קם תחת האב ליעידה ולעבד עברי ולשדה אחוזה אלא הבן בלבד הגיע היובל ולא נגאלה הכהנים נכנסים לתוכה ונותנין לו את דמיה דברי ר' יהודה ר"ש אומר נכנסין ולא נותנין אלא נקראת שדה רטושין עד יובל שני הגיע יובל שני ולא נגאלה נקראת שדה רטושין רטושין עד יובל ג' לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה עד שיגאלנה אחר בד"א בשדה אחוזה של ישראל אבל בשדה מקנה של ישראל מקדישין בכל שעה שירצו וגואלין בכל שעה שירצו גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל. שדה היוצא מיד הקדש לכהנים ביובל הרי היא כשדה אחוזה של ישראל הכהנים ולוים בשדה בערי מגרשיהן מקדשין בכל שעה שירצו וגואלין בכל שעה שירצו. גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל שדה היוצא מיד הקדש לכהנים הרי היא כשדה אחוזה של ישראל. הכהנים ולוים בשדה אחוזתן בערי מגרשיהן מקדשין בכל שעה שירצו וגואלין בכל שעה שירצו גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל.

ז כהן שירש את אבי אמו וכן בן לוי נתין וממזר בשדה אבותיו הרי הוא כשדה אחוזה של ישראל.

ח המקדיש שדהו בשעה שאינו יובל אומרים לו פדה אתה ראשון שהבעלים נותנים חומש וכל אדם אין נותן חומש. מעשה באחד שהקדיש שדהו מפני רעתה אמרו לו פדה אתה ראשון הרי שלי באיסר א"ר יוסי אפילו לא אמר זה אלא כביצה אמר לו הגיעתהו שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף. אמר אחד הרי שלי בעשר סלעים ואחד אומר בעשרים ואחד אומר בשלשים ואחד אומר בארבעים ואחד אומר בחמשים חזר בו של חמשים נוטלין הימנו י' סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזר בו של מ' נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזר בו של שלשים נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזר בו של עשרים נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזרו בהן כולם אם נטלו מכולם עשר עשר המקח תפוס לראשון.

ט המקדיש שדה אחוזתו שלא בשעת היובל ביתו ומטלטלין בין בשעת היובל ובין שלא בשעת היובל כופין את הבעלים לפתוח ראשון אמר א' הרי שלי בעשרים וא' כופין את הבעלים ליתן עשרים ושש עשרים ושנים כופין את הבעלים ליתן עשרים ושבע בעשרים ושלש כופין את הבעלים ליתן עשרים ושמונה בעשרים וד' כופין את הבעלים ליתן עשרים ותשעה בעשרים וחמש כופין את הבעלים ליתן שלשים. פחות מכן אין

כופין את הבעלים שאין כופין את הבעלים אלא כנגד חומש. רצו הבעלים לגאול הרשות בידן נותנין שלשים ואחד דינר ב"ש אומרים יש חומש לתוספת ובית הלל אומרים אין חומש לתוספת.

י אין לאדם להקדיש את כל נכסיו אם הקדיש את כולן הרי הן מוקדשין. אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו ואם החרים את כולן הרי הן מוחרמין. ר"א אומר (ויקרא כ"ז:ט"ז) מאדם ולא כל אדם מבהמה ולא כל בהמה משדה אחוזתו ולא כל שדה אחוזתו לפיכך אם הקדיש את כולן הרי הן מוקדשים. ואם החרים את כולן אין מוחרמים. אר"א בן עזריה אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים את נכסיו שחס המקום עליו עאכו"כ אדם חייב להיות חס על נכסיו. ר"א בן עזריה אומר הרי הוא אומר (דברים י"ד:כ"ד) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך וגו' אי אפשר שהבשר מבאיש בקדרה והלא תאכלו הא אינו אומר (שם) ואמרת אוכלה בשר אלא לתיאבון יכול הוא לוקח מן השוק ואוכל תלמוד לומר (שם) וזבחת מבקרך ומצאנך ואכלת יכול יכנס בהן וישחטם כולם ויעלם תלמוד לומר מבקרך ולא כל בקרך מצאנך ולא כל צאנך. וכן היה ר"א בן עזריה אומר מי שיש לו עשרה מנה מתעסק בירק בקדרה בכל יום עשרים מנה מתעסק ירק בקדרה ואלפס חמשים מנה ליטרא בשר מערב שבת לע"ש מאה מנה ליטרא בשר בכל יום אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' (ישעיהו ז':כ"א-כ"ב) ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן והיה מרוב עשות חלב יאכל חמאה ממאה לוג חלב יוצא לוג חמאה. רבי ואמר הרי הוא אומר (ויקרא י"ז:י"ג) אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל וגו' והלא סופנו לרבות שירש ושלקח ושנתן לו במתנה הא אינו אומר ואמרת אוכלה בשר אלא בהזמנה הזאת.

יא המקדיש חצי עבדו וחצי שפחתו הוא וכהן שותפין בו חרמי כהנים שהקדישן להקדש המזבח או להקדש בדק הבית לא עשה כלום הקדש המזבח שהקדישו לחרמי כהנים או להקדש בדק הבית לא עשה כלום אבל הקדש בדק הבית שהקדישו לחרמי כהנים או להקדש המזבח מה שעשה עשוי חרמי כהנים אין להם פדיון ואין יוצאין ביובל חרמי ישראל רצו הבעלים לגאול הרשות ביד כהן. חרמי ישראל כיון שבאו ליד כהן הרי הן כחולין לכל דבר סתם חרמים להדיוט ומפורש לגבוה שנאמר (ויקרא כ"ז:כ"ח) כל חרם קדש קדשים הוא לה' ר' יהודה בן בתירא אומר סתם חרמים לגבוה ומפורש להדיוט שנאמר (שם) כשדה החרם.

יב כהנים ולוים אין מחרימין דברי ר' יהודה ר"ש אומר כהנים אין מחרימין שחרמים שלהם. לוים מחרימים שאין חרמים שלהן אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בקרקעות כי אחוזת עולם הוא להם ודברי ר"ש במטלטלין שאין חרמים שלהן.

יג שלשה חרמין הן (ויקרא כ"ז:כ"ח) אך כל חרם אשר יחרים איש לה' וגו' אלו חרמי כהנים. כל חרם קדש קדשים הוא לה' אלו חרמי גבוה. כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה אלו חייבי מיתות ב"ד.

פרק ה

א המוכר שדהו בשעת היובל אין מותר לגאול פחות מב' שנים של תבואה שנאמר (ויקרא כ"ה:ט"ו) במספר שני תבואות ימכר לך היתה שנת שביעית או שנים כשני אליהו אינו עולה לו מן המנין נרה שנה ואכלה שנה והובירה שנה עולה לו מן המנין ר"א אומר פעמים שיוכל לאכול הימנה ג' תבואות בשתי שנים כיצד הניחה ויצא היה בה תבואה לקצור וזיתים לבצור וענבים למסוק לא יאמר לו הניחה לפני מלאה כמו שהנחתיה לפניך מלאה אלא אוכל שנה אחת ומסתלק. הקנים והזמורות ופירות שקמה בתוכה הרי הן כפירות. אילן שנקצץ או שיבש שניהן אסורין בו כיצד יעשה ימכר וילקח בהן קרקע ויאכל פירותיה.

ב מכרה לראשון במנה מכר לראשון ולשני במאתים אין מחשב אלא עם הראשון שנאמר (ויקרא כה) לאשר מכר לו. לראשון במאתים ומכר לראשון ולשני במנה אין מחשב אלא עם האחרון שנאמר לאיש אשר בתוכה רצה אביו או אחיו או אחד מן הקרובים של ראשון לגאול הרשות בידו ושל שני אין שומעין לו לא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב ברע ויגאל ביפה לא ילוה ויגאל לחצאין ובהקדש מותר בכולן זה חומר בהדיוט מבהקדש אר"ש מפני מה בהדיוט לא דחק הכתוב שאם הגיע היובל ולא נגאל היוצא הוא לבעלים ביובל מפני מה בהקדש דחק עליו הכתוב שאם הגיע ולא נגאלה חלוט הוא שדה להקדש.

ג אין אדם רשאי למכור שדה אחוזתו ולהניחה בפונדתו וליקח בהם בהמה וליקח בהם כלים וליקח בהם עבדים ולגדל בהם בהמה דקה אפילו לעשות בהם סחורה אא"כ העני אם מכר ה"ז מכור. אין אדם רשאי למכור את בתו ולהניחה בפונדתו וליקח בהם בהמה וליקח בהם כלים וליקח בהם עבדים ולגדל בהן בהמה דקה ואפילו לעשות בהן סחורה אא"כ העני ואם מכר הרי זה מכור. אין אדם רשאי למכור את עצמו ולהניח בפונדתו וליקח בהם בהמה וליקח בהם כלים וליקח בהם עבדים ולגדל בהן בהמה דקה ואפילו לעשות בהן סחורה אא"כ העני ואם מכר ה"ז מכור.

ד א"ר יוסי ברבי חנינא בא וראה כמה קשה אבקת של שביעית כיצד אדם עושה מלאכה מפירות עבירה התחיל מוכר במטלטלין שנא' (ויקרא כ"ה:י"ד) וכי תמכרו ממכר לעמיתך לא הרגיש התחיל מוכר שדה אחוזתו שנאמר (שם) כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו לא באת לידו עד שמכר את ביתו שנאמר (שם) ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה לא באת לידו עד שמכר את בתו שנאמר (שמות כ"א:ז') וכי ימכור איש את בתו לאמה לא באת לידו עד שלוה ברבית שנאמר (ויקרא כ"ה:ל"ו) כי ימוך אחיך ומטה ידו ונאמר (שם) אל תקח מאתו נשך ותרבית לא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנא' (שם) כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך ולא לך אלא לגר שנאמר ונמכר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנאמר ונמכר לגר ולא לגר תושב אלא לעובד כוכבים שנא' (שם) או לעקר משפחת גר נעשה כומר לעבודת כוכבים.

ה המקדיש בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד וגואל לעולם לא גאלו צמת להקדש המוכר בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד גואל והולך כל י"ב חודש לא גאלו כל י"ב חודש צמת ללוקח מכרה לראשון ועמד הראשון ומכרה לשני הרי זה גואל מיד גואל והולך כל שנים עשר חודש לא גאלו כל שנים עשר חודש צמת לשני.

ו המקדיש בית בבתי חצרים הרי זה גואל מיד גואל והולך לעולם. גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל. המוכר בית בבתי חצרים הרי זה גואל מיד גואל והולך לעולם שאם הגיע יובל ולא גאלה יוצא לבעלים ביובל. בתי חצרים אע"פ שיש להם חומת גג אינו כבתי ערי חומה.

ז עיר שנפלה חומתה כל המצוה הזאת נוהגת בה. בנה בית חוצה לה נידון כבתי חצרים. בתי ערי חומה וחוצה לארץ הכל הולך אחר העיקר ירושלים וערי מקלט ומעשר שני הכל הולך אחר הנוף. הבורגנין והמגדל והשובך שבתוכה הרי הן כבתי ערי חומה. והדיירים והגנות והפרדסות שבתוכה ר"מ אומר הרי הן כבתי ערי חומה וחכ"א הרי הן כשדות בית בנוי בחומה רבי יהודה אומר כאילו הוא בחוץ רש"א כאילו הוא בפנים. בתי בדין שפתחיהם לפנים וחללן לחוץ או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים כש"א אין פודין בהם מעשר שני כאילו הם בפנים אין אוכלים בהם קדשים קלים כאילו הם בחוץ בית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ א"ר יוסי זו משנת ר"ע משנה הראשונה ב"ש אומרים אין פודין בהם מעשר שני כאילו הם בחוץ ואין אוכלים בהם קדשים קלים כאילו הם בפנים ב"ה אומרים בלשכות את שפחתה לפנים כלפנים את שפחתה לחוץ כלחוץ. א"ר ישמעאל ברבי יוסי וכי אין לנו מוקפות חומה אלא אלו בלבד הרי הוא אומר (דברים ב) ששים עיר כל חבל ארגוב וגו' כל אלה

ערים בצורות חומה גבוהה וגו' אלא כיון שגלו ישראל לבבל בטלה מהן מצות ערי חומה וכשעלו מן הגולה מצאו אלו שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון וקדשום ולא אלו בלבד אלא כל שתבא לך במסורת שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון כל המצוה הזאת נוהגת בה ושקדשום מכאן ואילך כל המצוה הזאת נוהגת בה.

ח חומר בבתי ערי חומה שאין בשדה אחוזה ובשדה אחוזה שאין בבתי ערי חומה שבתי ערי חומה אין יוצאין ביובל. אם לא גאלה כל י"ב חודש צמת ללוקח מה שאין כן בשדה אחוזה חומר בשדה אחוזה שהמקדיש שדה אחוזתו שלא בשעת היובל אין מותר לגאול פחות משתי שנים יוצאין ביובל ובגרעון מה שאין כן בבתי ערי חומה.

ט אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה מגרש עיר ולא עיר מגרש ר"א אומר בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושין שדה מגרש ומגרש שדה מגרש עיר ולא עיר מגרש כדי שלא יחריבו את ערי ישראל לא יסתור אדם את ביתו לעשותו גנה לא יטע אדם את חורבתו גנה מפני שהוא כמחריב את ארץ ישראל ר"ש בן גמליאל אומר נוטע אדם את חורבתו גנה שכך הוא ישובה ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אלפים אמה תחום ערי הלוים צא מהן אלף אמה מגרש נמצא מגרש והשאר שדות וכרמים.